

Ayrımcılıkla Mücadelede Sivil Alanda Hak Arama¹

Kazanımlar:

1. Ayrımcılık mağduru kişiler için sivil alandaki hak arama yollarını öğrenir.
2. Örnek vaka incelemesi yoluyla ayrımcılık, toplumsal gruplar ve sivil toplum kuruluşlarının ilişkisini tartışır.
3. Türkiye’de ayrımcılıkla mücadele konusunda çalışan çeşitli sivil toplum örgütlerine ilişkin örnekler verir.

Süre: 90 dk.

Malzemeler: tahta kalemi, poster kağıdı, uhu-tag

Ön Hazırlık: Ek 2’deki ‘Sivil Alanda Ayrımcılıkla Mücadele Çalışma Sayfası’ nı öğrenci sayısı kadar çoğaltın.

Ek 3’te yer alan, ‘Ayrımcılıkla Mücadele Derneği’ ni tanıtan yazıdan öğrenci sayısı kadar çoğaltın.

Ek 4’teki ‘Toplantı Gündemleri’nden uygulayacağınız grup sayısı kadar çoğaltın.

Ek 5’teki ‘Yönetim Kurulu Çalışma Kağıdı’ndan uygulayacağınız grup sayısı kadar çoğaltın.

Ek 6’daki ‘Ayrımcılıkla Mücadele Örneklerine İlişkin Güncel Bilgiler’den öğrenci sayısı kadar çoğaltın.

Ek 7’deki sivil toplum örgütleri listesinden öğrenci sayısı kadar çoğaltın.

İlgili Dersler: Vatandaşlık ve Demokrasi Eğitimi, Demokrasi ve İnsan Hakları, Sosyoloji

Süreç:

1. Etkinlik (5 dk.)

Öğrencilere etkinlikler boyunca “Ayrımcılıkla Mücadele Derneği’nin Yönetim Kurulu üyeleri” olacaklarını söyleyin. Derneğin yanda bulunan ve Ek 1’de de verilen logosunu öğrencilere gösterin ve aşağıdaki soruları yönelterek sınıf tartışması yürütün.

- Sizce bu logo neyi ifade ediyor olabilir?
- Sizce bu logo dernek için uygun mudur? Neden?

¹ Dersi Geliştirenler: Ayşe Beyazova, Altay Aktürk

2. Etkinlik (15 dk.)

Tahtaya çöpten bir karakter çizin ve çizmiş olduğunuz karakterin Çöpten Ayşe olduğunu belirtin. Öğrencilere tahtadaki Çöpten Ayşe'nin ayrımcılığa uğradığını ve sivil alandaki örgütlerle dayanışma içerisine girerek mücadele edeceğini söyleyin. Çöpten Ayşe'nin karşısına sivil toplum kuruluşunu temsil etmek için bir ev ve evin hemen yanına Çöpten Ayşe'nin karşısına gelecek şekilde, ama ondan daha büyük bir insan daha çizin. Bu insan sivil toplum kuruluşunu (STK) temsil edecektir.

Öğrencilere, “bildikleri bir sivil toplum kuruluşu olup olmadığını” sorun. Öğrencilerden “TEMA, Greenpeace” gibi cevaplar gelebilir. Sınıftan örnek gelmezse, siz birkaç STK adı söyleyin. Ardından, “Çöpten Ayşe'nin ayrımcılıkla mücadelesinde sivil toplum örgütleri ona nasıl destek verebilir? Bunlar hangi araç ve yöntemleri kullanabilir?” sorularını yöneltin.

Öğrencilerden “kampanyalar yapılabilir” vb. cevaplar gelmesini bekleyin. Gelen cevapları Çöpten Ayşe'nin yanına listeleyin. Cevaplar üzerine kısa bir tartışma yürütün, “Bu listelediklerimizi kendi içinde farklı kategorilere ayırabilir miyiz?” sorusunu yöneltin ve cevaplar üzerine düşüncelerini sağlayın. Kısa tartışmayı takiben öğrencilere Ek 2'deki “Sivil Alanda Ayrımcılıkla Mücadele” tablosunu dağıtın. Tahtada oluşan liste ile bu liste arasında karşılaştırma yapmalarını isteyin. Aralarında bazen keskin bir ayrım olmasa da ayrımcılıkla mücadelenin “önizleme, müdahale, iyileştirme” alanlarında verilebileceğini, bu alanların bazen iç içe geçebildiğini de hatırlatın. Böylece öğrencilerin sivil alandaki örgütlü hak arama yollarıyla tanışmalarını ve bu konu üzerine düşüncelerini sağlayabilirsiniz. Bu etkinliğin sonunda “yardım temelli” değil, “hak temelli” çalışmanın önemine vurgu yapın.

Öğretmene Not 1: Ayrımcılık mağdurlarının desteklenmesine yönelik yaklaşım, Türkiye'de geleneksel olarak ‘hak temelli’den ziyade toplumsal zihniyette de yerleşik olan ‘yardım temelli’ yaklaşımdır. Yardım temelli yaklaşım, ayrımcılık mağduru ile yardım eden taraf arasında hiyerarşik ve bağımlılık içeren bir ilişkiye yol açarak, var olan ayrımcılık durumunun yeniden üretilmesi tehlikesini barındırmaktadır. Konu hakkında detaylı bilgi için Ayşe Beyazova'nın www.secbir.org adresindeki ‘Ayrımcılıkla Mücadelede Sivil Alandaki Örgütlerin Rolü’ başlıklı metnine bakabilirsiniz.

STK temsilcileri ve ayrımcılık mağdurları arasında hiyerarşik bir ilişki olmaması gerektiğini vurgulayın. Ardından, tahtaya daha büyük olarak çizdiğiniz STK temsilcisini silerek Çöpten Ayşe ile aynı boyuta getirin. Bu sayede öğrencilerin hak temelli yaklaşımın önemini görsel olarak algılamaları kolaylaşır.

3. Etkinlik (45 dk.)

Öğrencilere bu etkinlikte ayrımcılıkla mücadele konusunda çalışan bir derneğin yönetim kurulu üyeleri olacakları bilgisini verin. Birazdan yönetim kurulu toplantısının başlayacağını söyleyerek, yönetim kurulu üyesi oldukları derneğe ilişkin bilgileri içeren metni (Ek 3) okumalarını isteyin.

Öğrencileri küçük gruplara ayırın. Yönetim kurulu toplantısında derneğe yapılan bazı başvuruların ve konuların gündeme geleceğini ve yönetim kurulu üyeleri olarak bu konularda derneğin neler yapması gerektiğini kararlaştırmalarını isteyin. Her gruba farklı bir gündem (Ek 4) dağıtın ve aşağıdaki yönergeyi (Ek 5) verin.

Elinizdeki vakayla ilgili olarak aşağıdaki konuları tartışın ve grup kararı alın.

- Vakanın ayrımcılık içerip içermediği
- Eğer içeriyorsa hangi temelde ayrımcılık içerdiği (engellilik, etnik vs.)
- Ayrımcılığın kim tarafından ve kime yönelik olarak yapıldığı
- Derneğin bu konuda neler yapabileceği

Not: Kararlarınızı alırken sınırsız kaynağınızın ve olanaklarınızın olduğunu düşünün. Her türlü yaratıcı mücadele yollarına başvurabilirsiniz.

Gruplara kararlarını poster şeklinde sunabileceklerini söyleyin. Bu amaçla her gruba bir büyük poster kağıdı dağıtın ve her gruptan, kararları sunması için bir grup sözcüsü seçmelerini isteyin.

Tartışmalar bittikten sonra grup sözcülerine sunumlarını yaptırın. Her bir sunumdan sonra sınıfın kararlara ilişkin fikirlerini alın. Sunumlarda önerilen ortak veya farklı hak arama yollarını ise mutlaka vurgulayın.

Sunumlar bittikten sonra değerlendirilen durumların Türkiye’de veya dünyada, örgütlü mücadeleye konu olmuş somut olaylardan alıntı olduğunu belirtin ve sırayla tüm başlıklara ilişkin bilgileri (Ek 6) dağıtın. Öğrenciler verilen bilgileri okuduktan sonra her bir başlık için kısa bir görüş paylaşımı yapın.

4. Etkinlik (15 dk.)

Öğrencilere bu etkinlikte Türkiye’de ayrımcılıkla mücadele konusunda çalışan çeşitli sivil toplum örgütleriyle ilgili tahmin yürütme oyunu oynanacağı bilgisini verin. Ek 7’de verilen listedeki kuruluşlar arasından bazılarının ismini okuyun ve öğrencilerden, okuduğunuz kuruluşun Çöpten Ayşe etkinliğinde sıralanan mücadele yollarından hangilerini yürütüyor olabileceğini tahmin etmelerini isteyin. Burada amaç, doğru cevapları bulmaktan çok, öğrencilerin mümkün olduğunca farklı sivil toplum kuruluşu ile karşılaşmalarını ve faaliyetleri üzerine düşünmelerini sağlamaktır. Paylaşacağınız kuruluş isimlerinin cinsiyet, cinsel yönelim, etnik köken, dil, din, engellilik gibi çeşitli temellerde faaliyet yürüten kurumlara ait olmasına dikkat edin.

5. Etkinlik (10 dk.)

Öğrencilere etkinliğin başında tartıştığınız Ayrımcılıkla Mücadele Derneği logosunu bir kez daha hatırlatın. Son olarak, bu dernek için küçük gruplar halinde bir logo geliştirmelerini ve bir slogan yazmalarını isteyin. Bunun için gruplara tekrar poster kağıtları dağıtın. Grupların logolarını ve sloganlarını birer dakika içinde sunmalarını isteyin ve etkinliği sonlandırın.

Bu ders, İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyoloji ve Eğitim Çalışmaları Birimi’nin, Global Dialogue, Açık Toplum Vakfı ve İstanbul Bilgi Üniversitesi desteğiyle yürüttüğü ‘Önyargılar, Kalıpyargılar ve Ayrımcılık: Sosyolojik ve Eğitimsel Perspektifler’ Projesi kapsamında geliştirilmiştir.

Bu dersin içeriğinin sorumluluğu tamamen yazarlara ait olup, Global Dialogue, Açık Toplum Vakfı ve İstanbul Bilgi Üniversitesi’nin görüşleri şeklinde yansıtılamaz.

Ek1

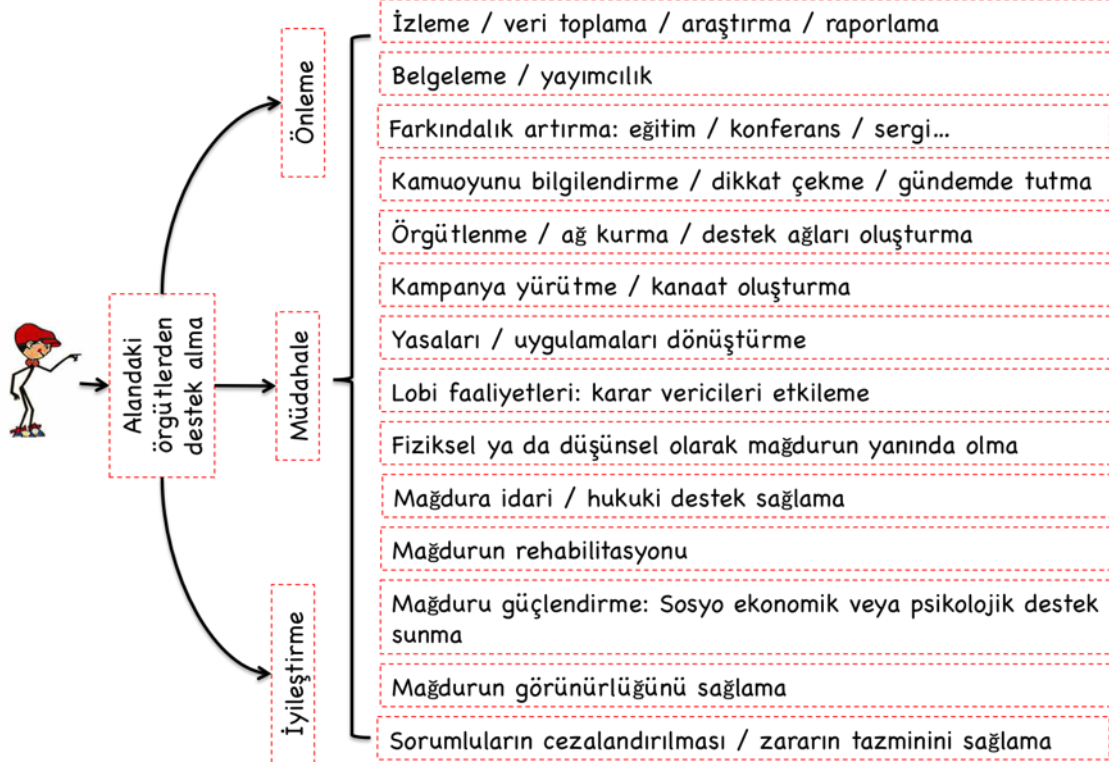
Ayrımcılıkla Mücadele Derneği'nin Logosu

Ek 2

Sivil Alanda Ayrımcılıkla Mücadele Çalışma Sayfası

SİVİL ALANDA AYRIMCILIKLA MÜCADELE

Ek 3

Ayrımcılıkla Mücadele Derneği'ne İlişkin Bilgiler

AYRIMCILIKLA MÜCADELE DERNEĞİ

Derneğimiz, -adı üstünde- ayrımcılıkla mücadele eden bir dernektir. 2001'den beri çalışıyoruz ve yaklaşık 1000'in üzerinde üyemiz var.

Amacımız tüm ayrımcılık biçimleriyle mücadele etmek. Üç başlıkta çalışıyoruz:

- Ayrımcılığı önleme
 - Ayrımcılık durumlarına müdahale etme
 - Ayrımcılık mağdurlarını güçlendirme
- Derneğimiz ayrımcılıkla ilgili genel çalışmalar yürütmenin yanısıra bireysel

başvuru da alıyor. Ayrımcılık mağdurları başvurularını derneğe gönderiyor; derneğin araştırmasının ardından, dilekçeler yönetim kurulunda tartışılıyor ve her vakaya ilişkin yürütülecek çalışmaların içeriği belirleniyor. Dernek bireysel vakaların ayrımcılık olup olmadığını, eğer böyleyse ayrımcılığın hangi temele dayalı olduğunu, failleri ve mağdurlarını, ve sistematik olup olmadığını araştırıyor. Ayrımcılığın kişilerden mi yoksa kurumsal yapılardan mı kaynaklandığına bakıyor.

Ek 4

Toplantı Gündemleri

1. GÜNDEM: Engellilerle İlgili

Geçtiğimiz yıl Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sistemi (ÖSYS) Yüksek Öğretim Programları ve Kontenjanları Kılavuzu'nun 134. sayfasında bir üniversitenin giriş koşullarının anlatıldığı 52. Fıkra'nın son satırında "Özürü öğrencilere eğitim-öğretim verecek olanağımız olmadığından, özürü öğrencilerin üniversitemizi tercih etmemesi gerekir." şeklinde bir ibare bulunmaktadır.

Yukarıdaki vakada bahsedilen ibarenin ayrımcılık içerip içermediğini, eğer içeriyorsa ayrımcılığın hangi temelde, kim tarafından ve kime yönelik yapıldığını ve Derneğin bu konuda kimleri hedef alarak neler yapabileceğini tartışınız.

2. GÜNDEM: Gayrimüslim Azınlıklarla İlgili

Türkiye'de yaşayan Musevi bir aileyiz. 12 yaşında bir kızımız ve 10 yaşında bir oğlumuz var. Çocuklarımız devlet okulunda okuyor ve Milli Eğitim Bakanlığı 20 yıl önce azınlık cemaatlerine mensup çocukları zorunlu din dersinden muaf tutma kararı aldığı halde büyük çocuğın okul müdürü okuldaki tüm çocukların din dersine girmesini zorunlu tutuyor; ama kendisi din dersine girmek istemiyor. Küçük olanın okulunda ise böyle bir zorlama yok; ama çocuk kendisi derse girmek istiyor. Çünkü girmeyince arkadaşları "Gavurlar din dersine gelemmez" gibi şeyler söyleyip alay ediyormuş. Ayrıca Musevi ve Hristiyan cemaatlerinden tanıdıklarımla yaptığım çeşitli görüşmelerde neredeyse her ailenin aynı sorunu yaşadığını öğrendik. Aynı sorunu yaşayan tüm aileler adına çocuklarımızın zorunlu din dersinden muafiyet hakkının korunması konusundaki mücadelemizde desteğinizi bekliyoruz.

Yukarıdaki başvuruda yer alan durumun ayrımcılık olup olmadığını, eğer öyleyse ayrımcılığın hangi temelde, kim tarafından, kime yönelik ve hangi nedenlerle yapıldığını ve Derneğin bu konuda kimleri hedef alarak neler yapabileceğini tartışınız.

3. GÜNDEM: Etnik Kökenle İlgili

Güvenlik personeliyim. Ocak 2007'de Ekspres Gazetesi'nde iş ilanı vardı. Ofisin resepsiyonunda görevlendirilecek güvenlik elemanı aranıyordu. Telefon ettim; "8-16 vardiyasında yer var; gel görüşelim" dediler. Vardığımda formu doldururken bir kadın gelip yer olmadığını söyledi. Bir gün önce telefonda konuştuğum kadıymış. "Eğer iş açılırsa ararız, telefonunuzu bırakın" dedi. Ben de çıktım. Ama daha önceden de böyle şeyler olduğundan güvenemedim. Arkadaşıma firmayı arattım ve 8-16 vardiyasında işi sordurdum. "İş açık," dediler. Ben de telefonu kapatınca hemen aradım. Aynı kadınla konuşup iş açılıp açılmadığını sordum. Beni tanıdı ve iş yok, dedi. Arkadaşıma var, dediklerini söyleyince de "güçlü, kuvvetli, iri yarı" birini aradıklarını söyledi. Ofis girişinde güvenlik görevlisi olmak için mutlaka iri yarı olmak gerekmiyor. Ben 6 yıl boyunca karate yaptım. Ama zaten gerek yok. Ofis girişinde neredeyse sekreter gibi çalışıyorsun; bundan önce alışveriş merkezinde de güvenlikte çalıştım ben. İşyerinin Çingene olduğum için beni almadığını düşünüyorum. Daha önce de kaç defa başıma geldi. Yardımınızı istiyorum.

Yukarıdaki başvuruda yer alan durumun ayrımcılık olup olmadığını, eğer öyleyse ayrımcılığın hangi temelde, kim tarafından ve kime yönelik yapıldığını, nedenlerini, ayrımcılık mağduru olanları ve Derneğin bu konuda kimleri hedef alarak neler yapabileceğini tartışınız.

4. GÜNDEM: Sınır Bölgesinde Ayrımcılıkla Mücadele

Sınır bölgesinde yaşıyorum. İşe gelip giderken sınırdaki kontrol noktasının yanından geçiyorum. Kontrol noktasında sık sık sınırın öte yanından gelip bu tarafa geçmeye çalışanlara yönelik ayrımcı ve kötü muamele yapıldığına şahit oluyorum. Bazı askerler geçmek için kontrol noktasında bekleyen bu insanları itip kakıyor; bazen bağırarak aşağılıyor. Sürekli şahit olduğum bu ayrımcı muameleye karşı bir şeyler yapmak istiyorum. Acaba bu konuda ne yapabiliriz?

Yukarıdaki başvuruda yer alan durumun ayrımcılık olup olmadığını, eğer öyleyse ayrımcılığın hangi temelde, kim tarafından ve kime yönelik yapıldığını, nedenlerini, ayrımcılık mağduru olanları ve Derneğin bu konuda kimleri hedef alarak neler yapabileceğini tartışınız.

5. GÜNDEM: Ayrımcılıkla Mücadele için Genel Çalışma

Toplumsal zihniyette yerleşik kalıpyargılar nedeniyle toplumda çeşitli gruplar kamusal ve özel alanda ayrımcılığa ve şiddete maruz kalıyor. Bu gruplar arasında fiziksel görünüşü nedeniyle, cinsel yönelimi nedeniyle, etnik kökeni nedeniyle, dini nedeniyle, ırkı nedeniyle, sağlık durumu nedeniyle, engeli nedeniyle, eskiden madde bağımlısı oluşu nedeniyle ya da mesleği nedeniyle ayrımcılığa uğrayanlar var.

Ayrımcılıkla Mücadele Derneği, toplumdaki çeşitli gruplara yönelik kalıpyargıların kırılmasına katkıda bulunabilecek bir farkındalık yaratma çalışması yürütmeyi hedefliyor.

Yönetim Kurulu olarak tüm bu gruplarla ilgili ayrımcılığa ilişkin farkındalık yaratacak ve bu ayrımcılıkları ortadan kaldırmayı hedefleyen yaratıcı bir çalışma fikri geliştirin. Dernek tüm ayrımcılık biçimlerini önlemeye dönük nasıl bir faaliyet yapabilir?

Ek 5

Yönetim Kurulu Çalışma Kağıdı

Elinizdeki vakayla ilgili olarak aşağıdaki konuları tartışın ve grup kararı alın.

- Vakanın ayrımcılık içerip içermediği
- Eğer içeriyorsa hangi temelde ayrımcılık içerdiği (engellilik, etnik vs.)
- Ayrımcılığın kim tarafından ve kime yönelik olarak yapıldığı
- Derneğin bu konuda neler yapabileceği

Not: Kararlarınızı alırken sınırsız kaynağınızın ve olanaklarınızın olduğunu düşünün. Her türlü yaratıcı mücadele yollarına başvurabilirsiniz.

Ek 6

Ayrımcılıkla Mücadele Örneklerine İlişkin Güncel Bilgiler

1. GÜNDEM:

Engellilik Temelli Ayrımcılık Vakasına İlişkin Süreç - Türkiye

2009 Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sistemi (ÖSYS) Yüksek Öğretim Programları ve Kontenjanları Kılavuzu'nun ilgili üniversitenin koşullarını aktaran bölümünde, 'Özürlü öğrencilere eğitim-öğretim verecek olanağımız olmadığından, özürlü öğrencilerin üniversitemizi tercih etmemesi gerekir.' denilerek engellilere yönelik doğrudan ayrımcılık yapılmıştır. Engelli öğrencilere eğitim-öğretim olanağı bulunmaması ifadesi, tüm engellilerin eğitim hakkını engelleyici, ayrımcı bir ifadedir. Net olarak hangi engelin ve hangi hizmetin kastedildiği açık değildir. Ayrımcılığı yapan üniversite yetkilileri, kitapçığı yayımlayan ÖSYM ve bağlı olduğu sorumlu kuruluşu YÖK'tür. Toplumsal Haklar ve Araştırmalar Derneği, bir kişinin bilgilendirmesiyle re'sen harekete geçmiştir. Aralarında derneğin de bulunduğu çeşitli STK'lar savcılığa konu hakkında suç duyurusunda bulunmuş, TCK 122. madde kapsamında dava açılmasını istemiştir. Söz konusu üniversite, olaydan dolayı özür dilemiş, YÖK ve ÖSYM yetkilileri "olayın gözden kaçtığını" belirtmiştir. Soruşturma halen devam etmektedir. Ayrımcılık suçu, yazılı metin üzerinden gerçekleştiği için tespitinde herhangi bir sorun yaşanmamıştır. Ancak, ayrımcılığı yapan kişinin isim bazında tespiti güçlüğü yaşanmıştır; bu yüzden ayrımcılık suçu idari sorumlulara isnat edilmiştir. Bakırköy Cumhuriyet Başsavcılığı yetkisizlik sebebiyle 2009/87844 numaralı dosyayı Küçükçekmece Cumhuriyet Başsavcılığı'na sevk etmiştir. Savcılık araştırması dosya numarası 2009/31822'dir.

Engellilere Ayrımcılık ÖSS Kılavuzuna Girdi

<http://www.radikal.com.tr/Radikal.aspx?aType=RadikalDetayV3&Date=&ArticleID=953355&CategoryID=77>

2. GÜNDEM:

Din Temelli Ayrımcılık Vakasına İlişkin Süreç - Türkiye

MEB Din Öğretimi Genel Müdürlüğü Eğitim ve Öğretim Yüksek Kurulu, 9 Temmuz 1990'da aldığı bir kararla azınlık okulları dışındaki ilk ve orta dereceli okullarda okuyan Türkiye Cumhuriyeti uyruklu, Hristiyanlık ve Musevi dinlerine mensup öğrencilerin bunu belgelendirmeleri kaydıyla Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi'ne girmelerinin zorunlu olmadığı yönünde karar aldı. Bu karara rağmen okul müdürlerinin azınlık çocuklarını da din dersine almaya devam ettiği bildirildi. Protestan Kiliseleri Derneği, okullarda Müslüman olmayan ailelerin çocuklarının zorunlu din dersinden muafiyetinin sağlanması için ilk olarak 2009 yılında MEB'e başvurdu. Azınlıkların çocuklarının din dersine zorlanmamasını istedi. MEB de okul müdürlerini uyardı. Aradan geçen zaman içerisinde sorun çözülmeyince Protestan Kiliseleri Derneği Hukuk ve İnanç Özgürlüğü İzleme Kurulu ve TESEV (Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etütler Vakfı) desteğiyle Kasım 2010'da, "Türkiye'de Protestanların Yasal ve Sosyal Sorunları" konulu bir rapor hazırlandı. Raporda Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi'nden kaynaklı sorunlarla ilgili özel bir bölüm oluşturularak; "Hristiyan ve Museviler ilköğretim ve lisede yer alan zorunlu din dersinden muaf olma hakkına sahiptir. Ne var ki bu muafiyet hakkının kullanılmasında büyük sıkıntılar mevcuttur. Okul yöneticileri muafiyet hakkını bilmediği için, bu hakkın kullanımı konusunda da yardımcı olmuyorlar. Çocuklar muaf oldukları halde sınıfta din dersi sırasında oturmak zorunda kalmakta ve kimi öğretmen ve sınıf arkadaşlarının kötü muamelesine maruz kalmaktadır. Muafiyetin hayata geçirilmesi

için hoşgörü ortamı mevcut değil" denildi. Türkiye'deki 3 bin 500 Protestan adına hazırlanan rapor, Başbakanlık İnsan Hakları Kurulu'na gönderildi. Şikayetleri inceleyen Başbakanlık, Milli Eğitim Bakanlığı'nı uyardı. Talim Terbiye Kurulu Başkanı genel müdürler ve 81 il Milli Eğitim Müdürü'nü, azınlık okulları dışındaki okullarda okuyan Hristiyan veya Musevi çocuklarının din dersinden muaf olduklarını bildiren resmi bir yazı gönderdi. Azınlıkların yazılı talepleri olmadıkça din dersine girmeme hakları hatırlatıldı. Hristiyan ve Musevilerin, din derslerinde okul kütüphanesinde zaman geçirmesi kararı alındı.

Protestan Kiliseler Derneği

<http://www.protestankiliseler.org/>

Türkiye'deki Protestanların Yasal ve Sosyal Sorunları Raporu

[http://docs.google.com/viewer?url=http%3A%2F%2Fwww.protestankiliseler.org%2FProtestan Kiliseleri 2010 Raporu - Tur.pdf](http://docs.google.com/viewer?url=http%3A%2F%2Fwww.protestankiliseler.org%2FProtestan%2FKiliseleri%2010%20Raporu%20Tur.pdf)

3. GÜNDEM:

Etnik Temelli Ayrımcılık Vakasına İlişkin Süreç - Macaristan

Avrupa'daki bir çok ülkede önemli bir azınlık grubunu oluşturan Çingenerler Macaristan'da ayrımcılık yasağının koruması kapsamındadır. Sıklıkla nefret suçlarının hedefi haline gelen Çingenerler, Macaristan'da işsizlik ve suçun artışından da sorumlu tutuluyor. Bugün Çingenerlerin maruz kaldığı ayrımcılık biçimlerine, Çingene olduğu için işe alınmama, barınma hakkının kullandırılmaması ve diğer sosyal hizmetlerden faydalandırılmama gibi örnekler verilebilir. Ayrımcılık çoğunlukla dolaylı olarak yapıldığından, kanıtlamak oldukça güçtür. Macaristan'da faaliyet gösteren NEKI isimli örgüt, *test etme* yöntemini kullanıyor. Macaristan mahkemeleri 2000 yılındaki bir dava ile birlikte test etme yöntemini ayrımcılığı belgelemek için geçerli ispat aracı olarak kabul etti. Ayrımcılığa maruz kalan çeşitli gruplardan olup mahkemede tanıklık yapabilecek kişileri *test edici* olarak eğiten NEKI, ayrımcılık şikayeti geldiğinde şikayet sahibine benzer özelliklere sahip olan ve olmayan *test edicilerin* aynı hizmetten faydalanmak üzere başvurmasını sağlıyor. Denemeler sonucunda sistematik bir ayrımcılığın söz konusu olduğu ortaya çıkarsa; mahkemelerin de kabul ettiği bu yöntemle ayrımcılığı tespiti ve yasal yollara başvuru yaparak ayrımcılıkla mücadele etmek mümkün oluyor.

Çingene kökenli Gyula, ayrımcılığa uğradığı gerekçesiyle 2007 yılında NEKI'ye başvurdu. NEKI öncelikle meseleye barışçıl bir çözüm üretmenin yollarını aradı. Uzun bir hukuki süreci karşılamakta güçlük çekeceği açık olan Gyula'nın iş bulması öncelikliydi. Gyula ile aralarında arabuluculuk yapmak amacıyla çalışma hakkı bakımından ayrımcılık yasağı konusunda yükümlülük altında olanlarla, yani güvenlik elemanı arayan firmanın ve ilanı veren aracı firmayı yetkilileriyle iletişime geçti. Ancak eleman arayan firmanın yetkilileri aracı firmayla eleman alımı için aralarında herhangi bir kontrat olmadığından sorumluluk alamayacaklarını, dolayısıyla Gyula ile kendileri arasında hiç bir bağ bulunmadığını belirttiler. Aracı firma ise iletişim talebine cevap vermedi. Bunun üzerine NEKI, Eşit Muamele Kurumu'na (Equal Treatment Authority) ayrımcılık gerekçesiyle şikayette bulundu.² Kurum Gyula'nın şikayetini dinledi. Aracı firma yöneticisi de dinlendi. Gyula'nın arkadaşı yarı 'test edici' rolünde, tanık olarak dinlendi. Eleman arayan firma, aracı firmayla

² Eşit Muamele Kanunu'na göre ayrımcılıkla ilgili şikayetlerde ispat yükümlülüğü ayrımcılıkla suçlanan tarafa aittir. NEKI White Booklet 2007 http://www.neki.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=441:white-booklet-2007&catid=47:documents&Itemid=77

kontratları bulunmadığını ve eleman alımı yapmadıklarını belirtirken; aracı firmanın yöneticisi ise eleman arayan firmanın ‘dövmeli, kel, kısa boylu, zayıf ve güçsüz’ kişileri güvenlik görevlisi pozisyonu için uygun kabul etmediğini, bu tanıma uygun yeter sayıda aday gönderemediklerinden de iş veren firmayla kontrat yapamadıklarını söyledi. İşin enteresan tarafı Aracı Firma güvenlik görevliliği dışında daha az prestijli bir pozisyon için Gyula’yı işe alabilirdi. NEKI’nin takibiyle yürüyen mahkeme süreci, Gyula’nın lehine sonuçlandı. Daha önce de pek çok benzer dava kazanıldığı halde Macaristan’da işe alımda, özellikle de güvenlik görevliliği pozisyonuna alımda Çingenelele yönelik ayrımcılık hala devam ediyor. NEKI (Legal Defense Bureau for National and Ethnic Minorities)
http://www.neki.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=133&Itemid=48

4. GÜNDEM:

Sınırdaki Kontrol Noktalarında Ayrımcılığa İlişkin Süreç – İsrail

İsrail’de Filistinlilerin İsrail topraklarına geçiş yaptıkları kontrol noktalarında ayrımcılık ve hak ihlalleri görülebildiğinden dolayı İsraili insan hakları savunucuları bununla mücadele etmek için etkili bir yol geliştirdiler. Machsom İzleme Örgütü üyeleri olan İsraili kadınlar her sabah ve öğlen kontrol noktalarında bulunarak, kontrol noktasından geçen Filistinlilere İsraili askerler tarafından kötü muamele yapıp yapılmadığını gözlemliyor ve haklarının gözetilmesi için fiziksel olarak mağdurun yanında bulunma yöntemini kullanıyor. Gözlemciler kontrol noktalarını filistinlilerin serbest dolaşımını, eğitim, sağlık ve çalışma haklarını engelleyen insan hakları ihlali olarak görüyor.

Machsom İzleme Örgütü’nden İsraili gönüllü kadınların kontrol noktalarında bulunması askerlerin olası kötü muamelede bulunma olasılıklarının önüne geçiyor. Gözlemci kadınlar genelde sessizce kontrol noktasını izliyorlar, eğer etki edebilecekleri bir durum olursa müdahale ediyorlar. Eğer ciddi ihlallerle karşılaşılırsa ihlalleri yazılı hale getirerek şikayet ediyorlar; aynı zamanda örgütün internet sayfasından meydana gelen ihlalleri duyuruyorlar. Kontrol noktalarının ve bu noktalarda görevli askerlerin sürekli olarak değişmesi onları zorluyor ama yine de kontrol noktalarında ayrımcı ve kötü muamele yapılmasının önüne geçiyor ve kontrol noktalarındaki durumdan tüm dünyanın haberdar olmasını sağlıyorlar. Eğer iyi bir dayanışma ağıyla destekleniyorsa bir insan hakları savunucusunun fiziksel olarak mağdurun yanında olması çok etkili bir mücadele yoludur. İsraili Machsom İzleme Örgütü Filistinlilerin kontrol noktalarından geçerken ayrımcı ve kötü muameleyle maruz kalmasını önlemek için bu yöntemi kullanıyor.

Machsom İzleme Örgütü

<http://www.machsomwatch.org>

5. GÜNDEM:

Toplumsal Zihniyette Yerleşik Önyargılarla Mücadeleye İlişkin Farkındalık Çalışması – Türkiye

Toplum Gönüllüleri Vakfı, toplumsal zihniyette yerleşik kalıpyargılarla mücadele için Avrupa’da uygulanmış olan Yaşayan Kütüphane’nin ilk defa 2007’de Türkiye’de de kurulmasını sağladı. Yaşayan Kütüphane normal bir kütüphane gibi çalışıyor. Okuyucu geliyor ve bir kitabı belirli bir zaman süresi için ödünç alıyor. Kitabı okuduktan sonra kütüphaneye iade ediyor ya da isterse kitabın süresini uzatabiliyor. Dilerse başka bir kitap

ödünç alabiliyor. Yaşayan Kütüphane ile normal bir kütüphane arasında tek fark, Yaşayan Kütüphane'deki kitapların insanlar olması. Toplumda önyargılara maruz kalan; toplumun bir kesiminin zihninde 'öteki' ya da 'yabancı' olarak kodlanmış çeşitli gruplardan kişiler kitaplar olarak kütüphanede yer alıyor ve kendilerini alan okuyucularla yaklaşık bir saatlik bir görüşme yapıyor. Okuyucular görüşmede o kişiye veya mensubu olduğu gruba ilişkin sorular yöneltiyor; kitap ve okuyucu kişisel bir paylaşımda bulunuyor. 2007 yılındaki ilk deneyiminden sonra Türkiye'deki çeşitli festivallerde 12 defa daha kurulan Yaşayan Kütüphanede Alevi, Kürt, Musevi, Hristiyan, engelli, eşcinsel, lezbiyen, trans, şizofren, eski uyuşturucu bağımlısı, HIV pozitif, avukat, bankacı, barmen, eski seks işçisi ya da önyargıya maruz kalan diğer gruplardan kitaplar yer alabiliyor. Yaşayan Kütüphane ilk olarak Kopenhag'da yerleşik "Şiddeti Durdurun" (Foreningen Stop Volden) isimli bir gençlik örgütü tarafından geliştirildi ve 2000 yılındaki Roskilde Festival alanında ilk kütüphane kuruldu. Avrupa Konseyi desteği ile 2001 yılında Budapeşte'de Sziget Festivali'nde kütüphanenin tekrar kurulması sağlandı. O tarihten bu yana her yıl Avrupa'nın çeşitli ülkelerindeki bir çok festivalde ve çok sayıda gencin bir araya geldiği başka ortamlarda da kurulmaya devam etti.

http://www.yasayankutuphane.net/Yasayan_Kutuphane/Haberler/Haberler.html

Ek 7

TÜRKİYE’DE AYRIMCILIKLA İLİŞKİLİ FAALİYET YÜRÜTEN BAZI SİVİL ÖRGÜTLER

Bazı Sivil Toplum Kuruluşları ve Girişimler:

Akder

Altı Nokta Körler Derneği

Alevi Kültür Dernekleri

Ayrımcılığa Karşı Kadın Hakları Derneği

Ceza İnfaz Sisteminde Sivil Toplum Derneği (CİSST)

Edirne Roman Kültürünü Araştırma Geliştirme Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği

Fiziksel Engelliler Vakfı

Greenpeace-Türkiye

Hacı Bektaş Veli Anadolu Kültür Vakfı

Hacı Bektaş Veli Anadolu Kültür Vakfı

Helsinki Yurttaşlar Derneği

Hrant Dink Vakfı

İnsan Hakları Araştırmaları Derneği

İnsan Hakları Derneği Genel Merkezi

İnsan Hakları Gündemi Derneği

İnsan Hakları Ortak Platformu

İnsan Hakları ve Mazlumlar için Dayanışma Derneği

İrkçılığa ve Milliyetçiliğe DurDe Girişimi

İzmir Alevi Bektaş Kültür Derneği

Kadın Adayları Destekleme Derneği

Kadının İnsan Hakları Yeni Çözümler Derneği

Kafkas Dernekleri Federasyonu

Kaos GL Kültürel Araştırmalar ve Dayanışma Derneği

Lambdaistanbul LGBTT Dayanışma Derneği

Mazlumder

Mezopotamya Kültür ve Dayanışma Derneği

Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı

Mültecilerle Dayanışma Derneği

Özürlüler Vakfı

Pembe Hayat LGBTT Dayanışma Derneği

Pir Sultan Abdal Kültür Derneği Genel Merkezi

Pozitif Yaşam Derneği

Romanlar Sosyal Kültür Dostluk ve Dayanışma Derneği

Sivil Toplum Geliştirme Merkezi Derneği

Sosyal Değişim Derneği

Toplum ve Hukuk Araştırmaları Vakfı

Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı

Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı

Türkiye İnsan Hakları Vakfı

Türkiye İşitme Engelliler Milli Federasyonu

Türkiye Körler Federasyonu

Türkiye Sakatlar Derneği

Türkiye Üniversiteleri Öğrenci Yaklaşımı Derneği

Uçan Süpürge

Ulaşılabilir Yaşam Derneği
Uluslararası Af Örgütü-Türkiye

Bazı Sendikalar:

Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası (EĞİTİM SEN)

Eğitimciler Birliği Sendikası (EĞİTİM-BİR-SEN)

Hak İşçi Sendikaları Konfederasyonu (HAK-İŞ)

Kamu Emekçileri Sendikaları Konfederasyonu (KESK)

Memur Sendikaları Konfederasyonu (Memur-Sen)

Türkiye Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu (DİSK)

Türkiye Devrimci Maden Arama ve İşletme İşçileri Sendikası

Türkiye Diyanet ve Vakıf Görevlileri Sendikası (DİYANET-SEN)

Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu (TÜRK-İŞ)

Türkiye Kamu Çalışanları Sendikaları Konfederasyonu (Türkiye Kamu-Sen)